

hoe hij over

ijd is het heus
igers eens na
thans in dub-
ers, maar ook
gehoor zelfs
wel zit, me-
te horen.

allermeest in
lijk kerk is.
t ons telkens

raad ik u aan:
prof. Schilder's
nus" te lezen
verband nog

tigers. Het is
n paganisme.
de politiek

met de Griek-
schrikkelijke

ix coeur", als
leefd. De vrij-
art. En waar
federalisme?
er zaak pan-
n schoonheid
et zijn inzon-
iding, daarin
hoop daarom,
schrift „Stijl”

or het Woord
rwer zou er
en ten slotte
en kruip.

verheerlijking
gde met Mae-
meest schijn-

zijn mystieke
werd rooms.
at voor zulke

van zeer ver-
pst van mijn

wustheid,
akkig zijn.
gerustheid
roeter zijn.

Aereopagiet,

er”.

mij tusschen
nnezon van
n en als een
zon over mij
ron mij voel
ar omhoog....
nten en werd
rt.”

og buitenzon,
n.....

nken van het
rd? Van het
htbare”, ver

nsenhart.

t de gehoor-
te reformatie

Calvijn. Wat
tegen de my-

g van de hei-
kerk zich al

n hij in han-
Joris? Hoe
hete tranen

hij dat giftig
vorige brief

Jacob Böhme
; want deze
k altijd weer

g tot sprong
s aangeboden
istelijk schij-

met dit ver-
de hemel,
orde naar de

t graag naar
n Hölderlin?

ting van een

Rispens als leidster voor onze christelijke onderwij-
zers aanbevolen, die dan leren, dat zelfs een Nietzsche
nog christelijk is?

En als de studerende jeugd thans veel hoort van
de befaamde „transcendentie” bijv. van een Jaspers,
wat is dat anders dan het opstijgen van de „hogere
ziel” bijv. van een Jaspers, wat is dat anders dan het
opstijgen van de „hogere ziel” boven, zoals die babbe-
laar Dionysius, zoals Calvijn hem noemde, het zei „bo-
ven de werkingen van het intellect”.

Het verschil tussen de christelijke en deze het
christelijk geloof hatende wijzen is alleen dit, dat de
laatstgenoemden de „grens” zien in dit aardse leven,
en de eersten nog spreken van het hogere en hemelse.

Maar het is alles mystiek, de verheffing der ziel in
eigen kracht tot een hogere wereld, ver verheven bo-
ven dit lage aardse leven. Een diepe verachting van
alle werken Gods in schepping en herschepping; een
waiging zelfs van het lichaam, en de wereld, die God
geschapen heeft, om, al hoger klimmend, eindelijk te
geraken tot de extase, waarbij de ziel versmelt in het
„niets”; het „goddelijke”, dat geen kennis heeft, geen
bewustzijn, en wat al niet meer, want de mystici spre-
ken over dat „goddelijke” in niet dan negatieve ter-
men.

Eucken heeft wel gelijk, als hij in zijn levens van
grote denkers zegt: het is de moeheid der cultuur,
die tot deze mystiek drijft; het is Plotinus, die de
poort tot dat goddelijke, waarvoor een Plato nog hui-
verend bleef staan, durfde door te stoten; tot dit top-
punt en eindpunt der satanische leugen: gij zult als
God zijn.

En terecht spreekt hij ook van de wereldbeheer-
sende invloed van die allergevaarlijkste van alle my-
stieken, Plotinus, aan wiens invloed zelfs Augustinus
zich met moeite onttrok.

Hier vindt men de verheerlijking van het zwijgen.
Hier de vreselijke term, die ook thans weer zulk een
sterke rol speelt, dat „alle formulering vermindering
is”, alle wezenlijk belijden een schade voor het waar-
lijk vrome zieleleven, en dat de „letter” van het Woord
Gods en van de belijdenis niets is, maar dat 't op de
„diepe zin” aankomt, die ik het best doe niet uit te
spreken maar „aan te voelen”.

Het komt op het „hart” aan, en niet op het ver-
standelijk kennen; en het gevoel is toch maar het
voornaamste, het innerlijke leven, de „bevinding” en
onder hoevele namen deze ellendige verleiding meer
wordt aangeprezen.

Prof. Is. van Dijk, die dweept met vele mystieken,
erkende toch: in het Oude Testament, en ik mag er
gerust bijvoegen, in het nieuwe evenmin, is geen
s p o o r v a n m y s t i e k, indien men althans niet
oppervlakkig elke warme uiting van godsdiens-
gevoel, elke reactie van de geest tegen dode vormen
mystiek wil noemen.

In Jeruzalem klimt de mens niet tot God op,
maar God daalt tot de mens af. De les, die Jeruza-
lem leerde, was g e h o o r z a a m h e i d, niet con-
templatie. Wij mogen zeggen: het geloof, zo als onze
catechismus dat heel eenvoudig leert. Maar dit een-
voudigste is juist voor de mens, ook de vrome mens,
het moeilijkst te leren. En die gehoorzaamheid geeft
ware levensblijdschap. Is niet juist God te kennen,
zoals Hij zich in Zijn Woord heeft geopenbaard, reeds
de zaligheid hier beneden?

Daarom las ik ook met beving, dat de leerlingen
van een Christelijk gymnasium op een avond voor de
ouders opvoerden, onder leiding van de rector, het
misschien wel giftigste werk van Maeterlinck, schone
bokaal, zeker, maar daarom is het daaruit drinken
nog gevaarlijker, n.l. „La mort de Tintagiles”, de
aanbidding der heidense Moria, het vreselijk noodlot.

Men kan na de opvoering dan wel zeggen: diepe
gedachten — wat nog de vraag is, want ten slotte is
het bij Maeterlinck de dood van alle gedachte
— doch de Heilige Schrift zegt het anders en beter,
maar ik meen, dat het alleen maar gevaar kan inhou-
den, als men zulke heidense gedachten prent in het
geheugen van jonge mensen, al begrijpen zij misschien
dat gevaar ook nog niet.

Ik kom nog even terug op prof. Schilders grote
werk, waar hij spreekt over die „rechterhand” en
„linkerhand”, en over het slot ook van het Barthia-
nisme, het „niets”, en zegt: de mystiek heeft Barth
de lendenen gebroken.

De valse profeten konden weer tegen dit meester-
lijk betoog niet op en zeiden toen, naar ik vernam:
de man is gek.

Dat is zo de gewoonte als ketters geen antwoord
meer hebben.

Maar laat ons, goede vriend, allerwege toch waak-
zaam zijn, waakzaam ook bij de poort van ons eigen
hart.

Met hartelijke groeten en heilbiede, uw toegenegen
MARNIX.

PERSSCHOUW

VOORZICHTIGHEID, — MAAR DAN
NAAR ALLE KANTEN.

Behalve ds H. Brink heeft ook ds K. Doornbos,
eveneens in Noord-Holland, zich uitgelaten in betrek-
king tot de opgeworpen vraag, of de kerken er ook
iets aan zullen doen, dat een besluit van een generale

synode, waarmee een na klacht geschiede rechts-
handel gemoeid is, zonder het minste effect
blijft, wanneer het wachten blijft op een vol-
gende synode (waarna het inbrengen van be-
zwaren natuurlijk opnieuw beginnen kan, zodat één
onwillige, of één bezwaarde instantie levenslang alle
uitvoering van besluiten kan tegenhouden, als men
maar een bezwaar aankondigt). Consequentie is dan:
het voor-vast-en-bondig-houden hangt permanent aan
een zijden draad. En als niemand er zich om bekom-
mert, kan degene, die zich tot een meerdere verga-
dering gewend heeft, ook al wordt op zijn vraag naar
beste weten geantwoord, nooit weten, of hij vrucht
mag wachten. Toch heeft de K.O. de rechten ook van
dezuiken erkend. Kerken, die daarmee spelen, halen
over zich een oordeel.

Het verblijdt me, dat ds Doornbos gesproken heeft;
deze dingen moeten langzamerhand toch in gesprek
komen; daarom ben ik er ook aan begonnen. Lang,
lang heb ik gewacht, omdat ik het hoogst onaangenaam
vind, in de pers op deze dingen in te gaan. Maar mijn
overtuiging, dat langer zwijgen schuld betekent, dreef me
eindelijk tot de weg van openbare bespreking; ik ben
overtuigd, dat we samen proberen moeten uit de wirwar
ons los te werken. Omdat we de vrijmaking van de
hierarchie niet zien omslaan in een losbandigheid van
kerk-individualisme. Een beetje wirwar is niet erg,
maar de strikken van Satan worden erg, als men ze
niet onderkent.

Ds Doornbos heeft zijn artikel een opschrift ge-
geven, dat me uit het hart gegrepen is: „voor-
zicht met het verlenen van hulp”. Uitnemend. Men
stelt daarnaast: voorzichtig met het niet-verlenen
van hulp. Want zolang het kerk-verband er is, en de
gelovigen ergens, „naar de gemene orde” van belij-
denis en K.O. dienaren des Woords, en ouderlingen
kiezen, om „naar de gemene ordening” der kerken de
kerk ter plaatse te regeren, hebben deze leden rechte-
ten. Onvervreembare rechten. Zij hebben precies kun-
nen lezen, welke rechten ze hebben. Ook het recht,
om, als ze menen verongelikt te zijn, zich te wenden
tot een meerdere vergadering. Ze weten, als ze be-
lijdenis der geloofs doen, hoe die meerdere verga-
deringen zullen worden saamgesteld. Ze hebben dus —
tot op deze dag toe — er recht op, dat de dominees
en ouderlingen naar een meerdere vergadering zullen
gaan, afgevaardigd zijnde. Op de basis van dat be-
schreven recht hebben alle dominees en ouderlingen
een plaats in hun kerk gekregen; zouden ze zich niet
laten afvaardigen, dan zouden de leden der kerk
mogen zeggen: deze dominees en ouderlingen hou-
den zich niet aan de afspraak, en de belofte. Waar
nu in artikel 31 duidelijk uitgesproken is, dat meer-
dere vergaderingen er zijn voor het in art. 31 wel
omschreven (!) onderling hulpbetoon, daar is
voorzichtigheid naar alle kanten geboden: in het
geven, maar ook in het niet geven of het te laat ge-
ven van dit onderlinge hulpbetoon.

Nadat nu ds Doornbos mijn oproep heeft ter sprake
gebracht, en de namen van Kralingen en Zwolle
heeft genoemd, zegt hij:

Het is mij niet bekend dat deze kerken zulke hulp
van alle kerken hebben gevraagd.

Ik heb ook niet gezegd, dat die kerken hulp ge-
vraagd hebben. Maar iedereen kan weten, dat er uit
een van die kerken hulp gevraagd is. En wat dat be-
tekent gaven we reeds aan. Wat Zwolle betreft: daar
is gelukkig door de kerkeraad zelf „ingegrepen” en
„toegestaan”, zoals ieder in de publieke kerkeraads-
verslagen heeft kunnen lezen. Wij zien daarin de
goede hand Gods. Maar het geval Kralingen ligt er
nog. En indien een ingediende klacht tot inhoud heeft:
„er gebeurt niets”, en een synode op die klacht ant-
woordt: „G o d w i l, d a t e r w e l i e t s g e b e u r t”, en er daarna toch nog (min-
stens drie en een half jaar) niets gebeurt, dan
mogen de kerken niet doen, alsof deze rechtshandel
geen rechtshandel is geweest. Het felt, dat er „niets
gebeurt” was immers het klagepunt in zijn kern?

Ds Doornbos vervolgt:

Prof. Schilder schrijft: „Laat alle kerken met naam
en toenaam bidden voor die twee hulpbehoevende
kerken”. Wanneer een kerk bidt, bidden de leden der
kerk in de samenkomst der gemeente bij monde van de
dienaar des Woords. Indien zulk bidden inderdaad
bidden der gemeente zal zijn moeten de broeders en
zusters weten wat er aan de hand is en ook weten dat
de zaak niet overdreven wordt voorgesteld maar inderdaad
van zo grote ernst is dat alle kerken daardoor in be-
weging moeten komen. Er zijn er die wel eens heb-
ben gehoord dat het in Zwolle en Kralingen niet zo
gaat als wel wenselijk zou zijn maar meer weten de
meesten er niet van. Indien men de broeders en
zusters met ernst zal opwekken tot het gebed voor
die twee kerken moet men ze eerst van overtuigen
dat het nodig is. Bidden zonder ernst is geen bidden.
Maar op de vraag van de broeders en zusters: „Wat
is daar aan de hand in Zwolle en Kralingen?” zou ik
ze slechts zeer onbevredigend kunnen antwoorden,
al heb ik mij dan ook op de synode van Kampen
zeer in den brede moeten bezighouden met de zaak
Kralingen en daarover een rapport uitgebracht ter
synode. Indien aan de voor-
slag van Prof. Schilder zou worden voldaan zou dat
hier op neerkomen dat van dat bidden het overgrote
deel der gemeente zou denken: „t Zal wel nodig zijn;
wij geloven het wel”. Maar dan is het geen bidden van

de gemeente meer. Deze voorslag van Prof. Schilder
is niet uitvoerbaar.

Ik wilde, dat ik kon inzien, dat ds Doornbos met
deze woorden precies had aangegeven, waar het over
loopt. Als we elkanders mening niet delen, is dat niet
erg. Daar hebben we de vrije discussie voor. Maar
dan moeten we zorgen, dat we niet strijden tegen wat
degenen, wier mening wij niet acceptabel noemen, niet
hebben gezegd, of dat we voorbijgaan aan wat ze wel
hebben uitgesproken. Vooral niet, wanneer het gaat
over bidden, voor hetwelk 't een vereiste is, dat we
„onze” (ook elkanders) „nood en ellende recht en
grondig kennen”. Ik heb niet gezegd, dat onze men-
sen de details van de geschillen in twee kerken
grondig zullen moeten kennen, zover het intern-plaat-
selijke kwesties of kwestie-tjes zijn. Welke buiten-
staander zou ooit al die zaken plus zaakjes kunnen
weten? Ik weet ze zelf niet eens; een bepaalde collec-
tie van paperassen, die in één der plaatsen enorm veel
energie en geld verslonden moet hebben, ging
voor een groot deel ongelezen in de kast, voor wie
eenmaal begreep: dat wordt toch niets.

En zou ik dan willen vragen: neemt allen van die
details kennis? Kom, kom. Iets anders wordt het
evenwel, als — o m w e l k e o o r z a a k d a n o o k —
onderscheiden vergaderingen een paperassen-
stroom niet weten te overwinnen en vrede te stich-
ten, vrede te „maken”, doch een synode eindelijk zegt:
zó zien wij de oplossing beginnen. Als het dan
weer jaren duren moet, eer dit besluit in revisie ge-
geven worden kan, dan gaat het „gemene recht” in
geding komen. En daar zijn we nu aan toe, tenminste
(nu Zwolle's kerkeraad zelf aangepakt heeft, geluk-
kig) — in Kralingen. Mijn artikelen betekenden: ziet,
'n klein beetje vuur, hoe 'n groot bos 'taanstekt. En
nu vraagt ds Doornbos: moeten nu onze mensen, voor-
dat ze zouden kunnen gaan bidden, eerst alles afweten
van dat kleine vuurtje? Neen — maar wel van die
bosbrand. Ze moeten weten, of wij zijn vrijgemaakt,
om — niks te doen, als ergens de boel in brand staat.
Of, om, vanwege de door niemand betwiste rechten
van de plaatselijke kerk, een spel te laten spelen met de
(door sommigen wel betwiste) regien van het verband
(verbondsverband) der kerken. 't Is niet de vraag:
„wat is er aan de hand in Kralingen?”, doch:
„wat is er aan de hand in het conflict tussen Kralingen
en de kerken”, en waarbij rechten van artikel 31
betrokken zijn? Op die vraag antwoord ik: aan de
hand is ons verbondsverband. „Bidden zonder ernst
is geen bidden”, zegt ds Doornbos. Volkomen juist.
Maar ernst zonder bidden is óók geen ernst. En daar
drijven we, als 't kerkverband niet eens meer het
bidden voor aller nood zou toestaan (!), in snel tempo
naar toe, als we niet oppassen. Ik noem het een zaak-
van-ernst, als een kerkeraad zegt: we doen niet wat
de synode zegt, tenminste niet de eerste drie jaar.
Als ik dan roep: dat is een zaak-van-ernst, dan zegt
ds Doornbos: maar de kerken kunnen niet bidden
voor die zaak-van-ernst. Neen, — 't gaat me niet om
die eerste vlammetjes. 't Gaat mij om het bos.

We lezen verder:

Het tweede middel dat Prof. Schilder aan de hand
doet is een buitengewone generale synode, samenge-
komen als gevolg van een algemene roep om. Prof.
Schilder vergeet dat de kerkenordering geen buiten-
gewone synode kent.

Wijzigingen Handboek 1951

- Blz. 8 TEN BOER. Telefoonnummer ds A. R. Bosman: K 5902—468. (183)
- Blz. 12 WETSINGE-SAUWERD. Adres kerkeraad: F. Oosterhoff, Adorp A 21; Boekhouder: H. Boerema, Adorp. (184)
- Blz. 18 WARFFUM. Adres diaconie: K. Prins, Torenweg 8. Kerkdiensten: Gebr. Noordstraal 15. (185)
- Blz. 29 ASSEN. Adres diaconie: H. Dorenbos, Middenstraat 22. Tel. 3271. (186)
- Blz. 37 ENSCHEDE. Ds H. Meulink woont: Wilhelminastr. 18. Tel. 5990. (187)
- Blz. 49 DOETINCHEM. Adres kerkeraad: J. Hellen-tha, Zuivelweg 123. (188)
- Blz. 51 WOLFHEZE. Adres kerkeraad: L. v. Gorum, Heelsumseweg 50. (189)
- Blz. 52 EDE. Ds J. Roukema woont thans: Tielke-meyerweg 4. Tel. 8014. (190)
- Blz. 60 DRIEBERGEN. Adres kerkeraad: N. C. Waag-meester, Traaij 230. Diaconie: W. Zandbergen, Rijsenburgelaan 1a. (191)
- Blz. 67 HAARLEMMEER-O.Z. Adres kerkeraad: W. Boer, Kruisweg 443, Hoofddorp. (192)
- Blz. 82 BOLNES-SLIKKERVEER. Adres diaconie: H. Koolman, Boezemkade 10, Bolnes. (193)
- Blz. 83 ROTTERDAM-CENTRUM. Adres diaconie: J. v. d. Valk, Noorderhavenkade 45b. (194)
- Blz. 83 ROTTERDAM-CHARLOIS. Kerkdiensten: Char-loise Volkshuis, Katendr. Lagedijk 450, om 10 en 5 uur. (195)
- Blz. 87 MAASLUIS. Adres kerkeraad: G. M. Parre, Piersonstr. 57. (196)
- Blz. 88 VLAARDINGEN. Adres kerkeraad: M. v. Mid-delkoop, Rozenlaan 93. (197)
- Blz. 90 HOEK. Adres kerkeraad: J. de Putter, B 11a. Tel. K 1150—2650. (198)
- Blz. 111 QUAESTOR GEN. ZENDINGSKAS. Mr Dr J. Meulink woont: Wilhelminastr. 18, Enschede. Tel. 8622. 's Avonds: 5990. (199)